

ITÄ-20 Nevala Päivi(UM)

20.05.2020
JULKINEN

Asia

EU:n itäisen kumppanuuden tiedonanto

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan komissio ja Euroopan ulkosuhdehallinto julkaisivat 18.3.2020 tiedonannon EU:n itäisestä kumppanuudesta *Eastern Partnership policy beyond 2020: Reinforcing Resilience – an Eastern Partnership that delivers for all* (suom. Itäisen kumppanuuden politiikka vuoden 2020 jälkeen: Kestokykyä parantava ja kaikkia hyödyttävä itäinen kumppanuus). Tiedonannossa annetaan tilannekatsaus itäisen kumppanuuden (IK) tähänastisista tuloksista ja ehdotetaan politiikkalinjauksia tulevasta yhteistyöstä vuodesta 2020 eteenpäin.

Tiedonanto pohjautuu toukokuussa 2019 aloitettuun laajaan kuulemisprosessiin, jonka kuluessa pyydettiin niin EU-jäsenmailta kuin kuudelta IK-kumppanimaalta eli Armenialta, Azerbaidžhanilta, Georgialta, Moldovalta, Valko-Venäjältä ja Ukrainalta näkemyksiä IK:n tulevaisuudesta. Kuulemiseen osallistuivat hallitukset, kansalaisjärjestöt, elinkeinoelämä sekä tutkijat ja yksittäiset kansalaisetkin. Tiedonanto nojaa vuonna 2017 hyväksytylle itäisen kumppanuuden työohjelmalle *20 Deliverables for 2020*, jonka sisältö sai kuulemisessa laajan tuen.

EU:n ministerineuvosto on valmistellut tiedonannon pohjalta neuvoston päätelmät, jotka hyväksyttiin 11.5.2020. Päätelmät toimivat EU:n kannanmuodostuksen pohjana valmisteltaessa seuraavaa itäisen kumppanuuden huippukokousta, joka on tämän hetkisen tiedon mukaan määrä järjestää 18.6.2020 videokokouksena. Huippukokouksen tarkoitus on valtuuttaa EU- ja IK-kumppanit valmistelemaan tarkempi työohjelma, jolla uutta IK-ohjelmaa toimeenpannaan.

Suomen kanta

Suomi korostaa itäisen kumppanuuden vakiintunutta asemaa EU:n ulkosuhteissa. Tavoitteena on luoda EU:n naapurustoon vakaita, hyvinvoivia, demokraattisia ja turvallisia yhteiskuntia vahvistamalla kumppanimaiden yhteiskunnallista kestokykyä ja parantamalla kansalaisten elinoloja. Suomi on korostanut tämän lähtökohtana kokonaisvaltaista turvallisuusajattelua. Itäisen naapuruston tukeminen edistää laajasti koko Euroopan vakautta, turvallisuutta ja hyvinvointia. EU:n itäisen naapuruston (ml. Keski-Aasia) tukeminen on myös yksi EU:n Venäjä-politiikan viidestä periaatteesta.

Nykyinen *20 deliverables for 2020*-työohjelma on ollut laaja ja kunnianhimoinen ja muodostaa Suomen mielestä hyvän pohjan myös tulevalle IK-yhteistyölle. Jatkossakin on tärkeä varmistaa, että yhteistyö on kiinnostavaa ja motivoivaa niin kumppanimaille kuin EU:lla ja jäsenmaille. Samalla on kuitenkin myös syytä hallita odotuksia sen osalta, mitä yhteistyön puitteissa on mahdollista saavuttaa.

Suomi korostaa IK-kumppanimaiden uudistusten tukemisen olevan jatkossakin itäisen kumppanuuden politiikan prioriteetti. Uudistusten kannalta jatkossakin keskeisiä sektoreita ovat poliittiset, oikeudelliset ja taloudelliset uudistukset ml. oikeusvaltiokehitys, korruption kitkentä ja liiketoimintaympäristön parantaminen. Jatkossa on tärkeää panostaa myös vielä enemmän kansalaisyhteiskunnan ja riippumattoman median toimintamahdollisuuksien turvaamiseen, nuorison aseman ja työllistymismahdollisuuksien parantamiseen ja digitalisaation lisäämiseen. Jatkossa on tärkeää panostaa myös vielä enemmän koulutukseen ja tutkimukseen ja niiden välisen synergian lisäämiseen. Suomi on tukenut ympäristö- ja ilmastokysymysten vahvempaa roolia tulevassa yhteistyössä. Nämä ns. vihreän agendan kysymykset onkin huomioitu vahvasti tiedonannossa. COVID-19-pandemia vaikuttaa myös tulevaan IK-yhteistyöhön mm. vahvempana panostuksena kumppanimaiden terveyssektorin tukemiseen.

EU on sitoutunut tukemaan taloudellisesti kumppanimaiden uudistuksia jatkossakin. Valtioneuvosto on linjannut Suomen kansalliset kannat koskien komission ehdotusta EU:n ulkosuhderahoitusjärjestelmäksi rahoituskaudelle 2021–2027 valtioneuvoston kirjelmässä U 88/2018 vp sekä 31.3.2020 päivätyssä U-jatkokirjeessä UM2020-00263. Suomen rahoituskehyskantoja on tuotu esille E 29/2018 -kirjeessä ja EJ 24/2018 ja EJ 1/2020 -jatkokirjeissä sekä U 45/2018 -kirjelmässä ja UJ 2/2020 -jatkokirjelmässä. Suomi on ulkosuhderahoitusneuvotteluissa painottanut, että rahoitusta tulee suunnata myös lähialueille ja naapurustoon pohjoisessa ja idässä. Samalla Suomi on korostanut tuen ehdollisuutta eli linkittämistä uudistusten toimeenpanoon.

Suomi tukee IK:n nykyistä yhteistyörakennetta, joka jakaantuu kahdenväliseen ja monenväliseen yhteistyöhön. Samalla kun korostamme kaikkien kuuden kumppanimaan mukanaoloa yhteistyössä, on tärkeää myös kehittää kahdenvälisiä yhteistyötä räätälöidysti kunkin kumppanimaan intressien pohjalta. Suomi on tukenut myös erillisiä keskusteluja kolmen assosiaatiokumppanin eli Georgian, Moldovan ja Ukrainan kanssa mm. vapaakauppasopimusten toimeenpanosta. Emme tue kuitenkaan uusien yhteistyörakenteiden perustamista, vaan em. yhteistyötä on mahdollista tehdä nykyisissä rakenteissa.

Pääasiallinen sisältö

EU:n itäinen kumppanuus perustettiin toukokuussa 2009 Prahassa järjestetyssä ensimmäisessä IK-huippukokouksessa Ruotsin ja Puolan aloitteesta. Itäiset kumppanimaat ovat Armenia, Azerbaidzhan, Georgia, Moldova, Ukraina ja Valko-Venäjä. Kumppanuuden tavoitteena on edistää EU:n naapuruston vakautta, hyvinvointia, demokraattista kehitystä ja turvallisuutta.

Nykyiset poliittiset tavoitteet määriteltiin vuonna 2017 hyväksytyssä ”20 tavoitetta vuodeksi 2020” –ohjelmassa (*20 deliverables for 2020*). Yhteistyön neljä prioriteettia ovat olleet: 1) talous, 2) hyvä hallinto, 3) yhteydet (*connectivity*) ja 4) vahvempi yhteiskunta ml. ihmisten liikkuvuus. Kaikilla prioriteettisektoreilla on saavutettu tuloksia, mutta hyvän hallinnon osalta uudistustahti ei ole edistynyt toivotulla tavalla. Lisätoimenpiteitä tarvitaan mm. oikeusvaltiokehityksessä, korruption torjunnassa, kansalaisyhteiskunnan ja riippumattoman median tukemisessa. Hallinnon tila vaikuttaa suoraan talouskehityksen kestävyys: oikeudellisen järjestelmän luotettavuus ja demokraattisten instituutioiden toimivuus houkuttelevat investointeja, tukevat poliittista vakautta ja oikeusvaltiokehitystä sekä edistävät yhteiskunnan sosioekonomista integraatiota.

Maaliskuussa 2020 julkaistussa tiedonannossa korostuu kumppanimaiden yhteiskunnallisen kestävyys vahvistaminen kokonaisvaltaisen turvallisuusajattelun pohjalle. Tuleva yhteistyö pohjautuu IK:ssa kymmenen vuoden aikana saavutetuille tuloksille ja yhteistyölle, mutta

samalla jatkossa painotetaan aiempaa enemmän esimerkiksi vihreään agendaan, digitalisaatioon ja nuoriin liittyviä teemoja. Tiedonanto jakaa tulevan yhteistyön poliittiset tavoitteet viiteen prioriteettiin:

1. *Kestokykyiset, kestävät ja yhdentyneet taloudet (resilient, sustainable and integrated societies)*
2. *Vastuulliset instituutiot, oikeusvaltioperiaate ja turvallisuus (accountable institutions, the rule of law and security)*
3. *Ympäristö- ja ilmastokestävyys (environmental and climate resilience)*
4. *Kestävä digitalisaatio (resilient digital transformation)*
5. *Kestokykyiset, oikeudenmukaiset ja osallistavat yhteiskunnat (resilient, fair and inclusive societies)*

1. Kestokykyiset, kestävät ja yhdentyneet taloudet

Yhteistyön prioriteetit ovat kaupallistaloudellisen integraation edistäminen, investointien lisääminen ja eri rahoitusmahdollisuuksien parempi hyödyntäminen, liikenne- ja energiayhteyksien vahvistaminen ja kansalaisten koulutukseen ja osaamiseen panostaminen. Talouksien vahvistaminen on keskeinen keino hyvinvoinnin lisäämiseksi. EU:n kauppa IK-kumppanimaiden kanssa on lähes kaksinkertaistunut viimeisten kymmenen vuoden aikana, ja tätä kehitystä halutaan jatkaa. EU:n tavoitteena on vahvistaa kumppanimaiden talouksia, vähentää epätasa-arvoa ja auttaa maita lisäämään niiden elinympäristöjen vetovoimaisuutta. EU:n ja kumppanimaiden välisen kaupallisen ja taloudellisen integraation lisäksi tavoitteena on vahvistaa myös alueellista taloudellista yhteistyötä IK-maiden kesken.

EU vahvistaa jatkossa tukeaan IK-alueen vihreälle ja digitaaliselle muutokselle. EU:n tavoitteena on tukea IK-maiden liiketoimintaympäristön kehittämistä, jotta ne houkuttelisivat jatkossa enemmän investointeja, tarjoaisivat parempia talouskasvun mahdollisuuksia ja sitä kautta lisääisivät työllistymismahdollisuuksia. Talouskasvun kannalta keskeisiä yhteistyösektoreita ovat etenkin energia, liikenne ja ympäristö, joiden tukemisen katsotaan erityisesti edistävän talouden kehittämistä ja kasvua. Yhteistyö pohjautuu olemassa oleviin sopimuksiin, jotka kolmen assosiaatiokumppanin eli Georgian, Moldovan ja Ukrainan kohdalla ovat pisimmälle menevimpiä assosiaatio- ja vapaakauppasopimuksia.

EU:n tavoitteena on jatkossa vahvistaa erityisesti nuorten koulutusta ja osaamista sekä tukea heidän työllistymistä ja yrittäjyyttä. Opetussektorin uudistaminen on keskeinen tukimuoto, ammattikoulutusta halutaan vahvistaa ja lisätä nuorille suunnattuja vaihto-ohjelmia. IK-kumppanimaiden tutkimus- ja innovaatiotoimintaa halutaan jatkossa tukea myös enemmän, jotta tuetaan paremmin myös yhteiskuntien teknologista muutosta.

2. Vastuulliset instituutiot, oikeusvaltioperiaate ja turvallisuus

Yhteistyön prioriteetteja ovat oikeussektorin uudistusten tukeminen, korruption ja talous- ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunta sekä turvallisuuden vahvistaminen. Vahvan ja kestävyisen yhteiskunnan perustana ovat hyvä hallinto, demokraattiset instituutiot, oikeusvaltioperiaate, korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunta sekä ihmisoikeuksien ja kansalaisten turvallisuuden takaaminen ml. konflikteista kärsivien tukeminen. Nämä tekijät ovat myös perusedellytyksiä toimivalle markkinataloudelle ja kestäväälle kasvulle. Oikeusvaltiokehitys on avainasemassa, kun halutaan kehittää suotuisaa liiketoimintaympäristöä ja lisätä ulkomaisia suoria investointeja.

EU korostaa kumppanimaiden vahvaa sitoutumista edellä mainittuihin IK:n keskeisiin periaatteisiin. EU pyrkii vahvistamaan toimia mm. korruption torjunnassa ja lisäämään rajat

ylittävää yhteistyötä mm. järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa. Jatkossa oikeusvaltiokehitys huomioidaan aiempaa tarkemmin päätettäessä taloudellisesta tuesta. Keskeistä ovat mm. oikeuslaitoksen itsenäisyys ja vastuullisuus ja kansalaisten yhdenvertaisuus. Korruption torjunnassa on tärkeä tutkia erityisesti korkean tason korruptiotapauksia ja vahvistaa viranomaisten mahdollisuuksia tutkia ja syyttää.

EU on jatkossakin sitoutunut tukemaan IK-maissa käynnissä olevien konfliktien rauhanomaista ratkaisua. EU tukee erityisesti naisten ja nuorten osallistumismahdollisuuksia rauhanrakentamisessa. Yhteistyötä yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan puitteissa myös vahvistetaan lisäämällä kumppanimaiden mahdollisuuksia osallistua EU:n siviili- ja sotilaallisiin kriisinhallintamissioihin.

3. Ympäristö- ja ilmastokestävyys

Yhteistyön prioriteetteina ovat ihmisten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, kiertotalous, luonnon monimuotoisuuden turvaaminen, vihreän kasvun tukeminen, energiaturvallisuuden ja ydinturvallisuuden vahvistaminen ja siirtyminen kestäviin ja älyliikennemuotoihin. Ympäristö- ja ilmastokestävä yhteistyö pohjautuu Euroopan vihreän kehityksen ohjelman periaatteille (*European Green Deal*).

Ympäristöön ja ilmastomuutokseen liittyvät haasteet vaativat EU:lta ja kumppanimailta pikaisia toimia. EU tukee kumppanimaita Pariisin ilmastopimuksen mukaisten kansallisten sitoumusten täyttämässä. Lisäksi EU auttaa uudistamaan kumppanimaiden talouksia, pienentämään hiilijalanjälkeä sekä siirtymään kohti ilmastoneutraaliutta. EU tukee rakennusten energiatehokkuutta, kiertotaloutta sekä uusiutuvien energialähteiden kehittämistä. Lisäksi EU tukee terveydenhuollon nykyaikaistamista, ml. COVID-19 pandemiaan liittyvät toimet.

EU panostaa jatkossa enemmän myös kiertotalouden tukemiseen ml. kestävien tuotantoketjujen rakentamiseen, ekoinnovaatioiden lisäämiseen, tuottajavastuun vahvistamiseen ja jätteiden käsittelyn tehostamiseen. Ns. vihreiden työpaikkojen määrää pyritään lisäämään. EU tukee aiempaa vahvemmin myös luonnon monimuotoisuuden säilymistä, metsäkadon ja laittomien hakkuiden estämistä. Näiden toimien tavoitteena on myös edistää kumppanimaiden pyrkimyksiä kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteena on myös edistää kumppanimaisissa vihreän liikenteen muotoja ja liikenteen digitalisaatiota.

4. Kestävä digitalisaatio

Yhteistyön prioriteetteja ovat digitaalisen infrastruktuurin, e-hallinnon, digitalouden ja innovaatioiden kehittäminen sekä kyberturvallisuuden vahvistaminen. Yhteistyö pohjautuu osaltaan helmikuussa 2020 julkistettuun EU:n digitaalistrategiaan. Digitalisaation laajamittainen hyödyntäminen EU:n naapurustossa edistää kumppanimaiden kasvua ja kestävä kehitystä ja EU investoi jatkossakin kumppanimaiden digitaaliseen muutokseen. Tuki suunnataan EU:n lainsäädännön ja hyvien käytäntöjen mukaisesti, huomioiden erityisesti alueen innovatiiviset digialan kasvuyritykset.

EU tukee digitalisaatioon liittyvää lainsäädännöllistä uudistustyötä, sääntelyviranomaisten toimintaan ja niiden itsenäisyyttä sekä turvallisia ja tehokkaita laajakaistayhteyksiä. EU uudistaa tukensa roaming-alueiden harmonisoitiin aluksi IK-maiden kesken ja sen jälkeen mahdollisuuksien mukaan EU-alueen kanssa. Digisektorin kasvuyrityksiä tuetaan mm. parantamalla niiden rahoitusmahdollisuuksia ja pääsyä EU-markkinoille sekä linkittämällä niitä tiiviimmin EU:n innovaatiojärjestelmiin.

5. Kestokykyiset, oikeudenmukaiset ja osallistavat yhteiskunnat

Yhteistyön prioriteetteina ovat julkishallinnon uudistaminen ja kansalaisosallistumisen vahvistaminen, kansalaisyhteiskunnan ja nuorten osallistumisen tukeminen, riippumattoman median ja totuuteen perustuvan tiedottamisen tukeminen, ihmisoikeuksien suojeleminen sekä liikkuvuuden edistäminen. Näiden tukeminen on EU:n keskeinen prioriteetti IK-yhteistyössä.

Demokratian perusedellytyksiä ovat vapaat ja oikeudenmukaiset vaalit sekä avoin, vastuullinen ja kansalaisia palveleva julkishallinto. Toimiva kansalaisyhteiskunta, vapaa ja riippumaton media sekä ihmisoikeuksien turvaaminen ovat keskeisiä edellytyksiä kestokäytävien, oikeudenmukaisten, syrjimättömien ja demokraattisten yhteiskuntien luomiseksi. EU tukee kansalaisten ja erityisesti nuorten osallistumismahdollisuuksia päätöksentekoon. Nuorten osallistumisen vahvistamisessa keskeisiä tekijöitä ovat mm. IK:n nuorisolähettiläiden verkosto ja IK:n nuorisofoorumi. Julkishallintojen osaamista pyritään vahvistamaan, mutta samalla turvataan myös kansalaisyhteiskunnan toiminta- ja vaikuttamismahdollisuudet.

EU:lle on tärkeää tukea kumppanimaiden riippumattoman median toimintaa sekä vahvistaa disinformaation vastaisia toimia. Toiminta pohjautuu osaltaan disinformaation torjuntaa koskevaan EU:n toimintasuunnitelmaan. Yksi keskeinen väline on myös medialukutaidon vahvistaminen.

EU pitää tärkeänä liikkuvuuden edistämistä ja tarkastelee mahdollisuuksia avata vuoropuhelua viisumihelpotuksista tiettyjen kumppanimaiden kanssa. EU pyrkii luomaan myös kumppanuuksia laillisen maahanmuuton edistämiseksi ml. työperäinen maahanmuutto. Samalla huomioidaan kuitenkin maahanmuuton mahdolliset *aivovienti*-vaikutukset.

Jatkossakin on panostettava EU:n IK-yhteistyön ja tulosten näkyvyyteen niin EU- kuin kumppanimaissa. Tässä strateginen viestistö on keskeinen työväline. On tärkeää, että yhteistyön myönteisille tuloksille saadaan riittävää näkyvyyttä, koska se lisää myös luottamusta EU:ta kohtaan.

Kansallinen valmistelu

Ulkosuhdejaosto 19.5.2020

Asiakirjat

Tiedonanto itäisestä kumppanuudesta: Join (2020) 7 Final; *Eastern Partnership policy beyond 2020: Reinforcing Resilience – an Eastern Partnership that delivers for all*, 18.3.2020

Neuvoston päätelmät: 7510/1/20 REV 1; *Council conclusions on Eastern Partnership policy beyond 2020*, 11.5.2020

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Yksikön päällikkö Päivi Peltokoski, UM ITÄ-20, p. 0295 351 523, paivi.peltokoski@formin.fi
Lähetystöneuvos Päivi Nevala, UM ITÄ-20, puh. 0295 350 085, paivi.nevala@formin.fi
Suurlähettiläs Ari Heikkinen, UM/ITÄ-20, puh. 0295 351 390, ari.heikkinen@formin.fi
Tarkastaja Minni Hyrkkänen, UM/ITÄ-20

EUTORI-tunnus

Viite

Asiasanat	itäinen kumppanuus
Hoitaa	UM
Tiedoksi	EUE, MMM, OKM, SM, TEM, TULLI, VM, VNK, YM
